

Länstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (46)

Datum
2024-12-06

Diarienummer
9613-2023
Anläggningsnr
2523-101

Umeå tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
mmd.umea@dom.se

Yttrande angående LKAB:s ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet m.m. i Malmberget, Gällivare kommun (mål nr M 1413-23)

Beskrivning av ärendet

Mark- och miljödomstolen har den 9 september 2024 kungjort Luossavaara-Kiirunavaara AB:s (LKAB eller bolaget) ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet m.m. i Malmberget, Gällivare kommun.

Länstyrelsen har, mot bakgrund bland annat av att Naturvårdsverket bevakar dessa frågor, avgränsat sitt deltagande i prövningen på så sätt att myndigheten inte tar ställning i frågor som avser utsläpp till luft eller energihushållning.

Inställning

Länstyrelsen anser att det fortfarande finns ett behov av kompletteringar från bolagets sida. Detta behov avser bland annat frågor som enligt länstyrelsen är avgörande för bedömningen av den ansökta verksamhetens tillåtlighet, som vibrationer till följd av seismisk aktivitet och utsläpp till vatten (påverkan på miljökvalitetsnormer samt Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem). Kompletteringarna är vidare nödvändiga för att länstyrelsen i alla relevanta avseenden ska kunna föreslå de villkor som ett eventuellt tillstånd behöver förenas med.

Länstyrelsen tar därför i yttrandet inte ställning till den ansökta verksamhetens tillåtlighet, utan begränsar sig med, vissa undantag, till att ange vilka kompletteringar som fortfarande behövs och i de delar det är möjligt föreslå ändrade eller nya villkor (innefattande

delegation till tillsynsmyndigheten och provisorisk föreskrift) för det fall att ett tillstånd meddelas.

Sprängningsinducerade vibrationer

Bolaget har i fråga om vibrationer till följd av seismisk aktivitet föreslagit följande slutliga villkor (17).¹

Vibrationer till följd av sprängning i gruvan får inte medföra högre svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i sockeln på enskilda bostäder än nedan angivna värden.

		Värde som inte får överskridas vid mer än 5 % av de dygn då sprängning genomförs	Värde som inte får överskridas
Dag- och kvällstid	Kl. 07.00-22.00	6 mm/s	12 mm/s
Natttid	Kl. 22.00-07.00	Kl. 22.00-07.00	6 mm/s

Mätningarna ska utföras triaxiellt och redovisas som komponentmax, PCPV. Mätningarna ska utföras med mätpunktspacering och instrumentspecifikation enligt relevant svensk standard, för närvarande SS 460 48 66.

Länsstyrelsen anser att bolagets förslag till värde som inte får överskridas för vibrationer från sprängning är för höga. Bolaget har inte redovisat skäl till att så höga vibrationsnivåer skulle krävas för att bedriva ansökt verksamhet. Inte heller har bolagets pågående verksamhet föranlett så höga sprängningsinducerade nivåer. Som länsstyrelsen förstår bolaget kommer nivåerna också minska utifrån att det blir längre avstånd till bostäder från sprängningarna. I sammanhanget bör även beaktas att vid 10 mm/s föreligger generellt en risk för teknisk skada på byggnader, vilket i sig är skäl för att hålla vibrationsnivåerna lägre än vad bolaget föreslagit. Vad avser vibrationer från sprängning är dessa vibrationer sådana som bolaget kan kontrollera och planera. Länsstyrelsens inställning är

¹ Aktbilaga 689 (Bilaga K – Sammanställning villkor).

således att det saknas anledning att föreskriva bolagets förslag till villkor i den delen.

Länsstyrelsen föreslår därför en ändring av bolagets villkorsförslag.²

Vibrationer till följd av seismisk aktivitet

Behov av kompletteringar

Tillåtlighet

Vibrationerna som uppkommer från sprängning och seismisk aktivitet är enligt länsstyrelsen en tillåtlighetsfråga för den ansökta verksamheten.

Det saknas för tillåtlighetsbedömningen betydelse att bolaget inte har direkt rådighet över när vibrationerna från seismisk aktivitet uppkommer, vibrationshastighet (mm/s) eller hur återkommande vibrationerna är i ett visst område eftersom det är bolagets brytning som orsakar sättningarna i marken.

Länsstyrelsen har under lång tid dels i egenskap av tillsynsmyndighet, dels under målets handläggning tagit del av klagomål på vibrationer som härrör från bolagets verksamhet. Länsstyrelsen uppfattar att vibrationerna från den seismiska aktiviteten har en stark inverkan på de närboendes mående och hälsa.

Bolaget har för den ansökta verksamheten inte föreslagit strängare villkor än vad som är föreskrivet för befintlig verksamhet. Länsstyrelsen anser att det av bolaget föreslagna villkoret för seismisk aktivitet inte säkerställer att fastighetsägare tillförsäkras en acceptabel boendemiljö.

Bolagets förslag till villkor innefattar formuleringen ”verka för” men det saknas i villkoret en definition som redogör för vad det faktiskt innebär. Villkoret är därmed så otydligt att det inte går att utläsa innebörden av det. Det innebär enligt länsstyrelsen att det inte är säkerställt att villkoret tillförsäkras en acceptabel boendemiljö till skydd från vibrationer från seismisk aktivitet. Det är inte heller lämpligt med ett villkor som är svårtolkat för både bolaget,

² Lst17 under rubriken Villkorsförslag.

tillsynsmyndigheten, kommunen och boende som påverkas av verksamheten.

Bolaget bör därför redogöra för innebörden av ”verka för” och hur bolaget anser att den formuleringen ska tolkas.

Inte heller redovisar bolaget några skyddsåtgärder vilka kan säkerställa att brytningen i gruvan medför mindre olägenheter från seismisk aktivitet än vad som varit fallet med den pågående verksamheten.

Länsstyrelsen anser att omfattningen av de olägenheter som närboende fått och får tåla under driften av bolagets pågående verksamhet innebär för stora olägenheter för att länsstyrelsen ska kunna tillstyrka verksamheten utifrån de underlag som bolaget hittills ingett i målet. Härutöver konstaterar länsstyrelsen att bostäder i området Malmsta redan är föremål för överskridande av värdena i nu gällande villkor³ och att bolaget har kommunicerat att det ska inleda en process som möjliggör att de boende som önskar lämna Malmsta ska kunna göra det.

För att den nu ansökta verksamheten ska kunna anses tillåtlig krävs enligt länsstyrelsen dels att samtliga bostäder i Malmsta avvecklas, dels att bolaget kan visa att en motsvarande situation som i Malmsta på sikt inte heller kommer att uppstå i andra områden.

Enligt länsstyrelsen skulle detta kunna vara möjligt genom att mark- och miljödomstolen förenar ett eventuellt tillstånd med mer ändamålsenliga villkor, genom att tillståndet begränsas till att avse endast vissa av de malmkroppar som tillståndsansökan omfattar eller genom att bolaget genom att erbjuda påverkade fastighetsägare en tillräckligt attraktiv ersättning tillser att inga människor bor i områden där olägenheterna är för stora för att boendemiljön ska kunna betraktas som acceptabel.

För att länsstyrelsen ska kunna ta slutlig ställning till tillåtligheten av den ansökta verksamheten anser myndigheten att det är av stor vikt att bolaget bemöter länsstyrelsens synpunkter i denna del.

Uppmätta värden med mera

I ansökningshandlingarna saknas det en sammanställning av faktiskt uppmätta värden från seismisk aktivitet. Länsstyrelsen noterar att

³ Villkor 22 i Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom den 19 maj 2015 i mål nr M 2090-06.

bolaget har redovisat antal uppmätta värden som överskrider vissa gränser (över 1,5 mm/s, över 2 mm/s, över 3 mm/s och över 6 mm/s).

Länsstyrelsen anser att bolaget behöver komplettera handlingarna med en sammanställning över alla uppmätta värden från seismisk aktivitet inom samtliga aktiva mätpunkter. Redovisningen bör omfatta värden från åtminstone år 2022 och framåt.

Härutöver anser länsstyrelsen att bolaget löpande under målets handläggning behöver komplettera handlingarna med uppmätta värden från seismisk aktivitet.

Länsstyrelsen har, i brist på sammanställning från bolaget, sammanställt statistik över den seismiska aktiviteten vilken baseras på bolagets redovisade uppgifter på dess hemsida.⁴

Av sammanställningen framgår att det uppkommit höga vibrationer i mätpunkten Regnstigen 2 och Sagoslingan 21, vilka inte är belägna inom Malmsta. Mät punkterna har enligt vad som framgår av bolagets hemsida registrerat vibrationsnivåer uppemot 9,05 mm/s resp. 8,2 mm/s år 2023. Under 2024 har bolaget inte redovisat att vibrationer från seismisk aktivitet uppmätts vid dessa mätpunkter.

Länsstyrelsen antar att uppkomsten samt avsaknaden av seismiska händelser i dessa mätpunkter kopplar gentemot vad bolaget redogjorde för vid det muntliga sammanträdet om att bolaget under en period bedrivit begränsad brytning i det västra fältet.

Länsstyrelsen har även uppfattat att bolaget efter de seismiska händelser som inträffade i Malmsta 28 september 2024 avbröt brytningen i vissa malmkroppar.⁵ Länsstyrelsen önskar att bolaget kommenterar hur samband mellan perioder av förekomst av seismisk aktivitet förhåller sig till hur bolaget utfört/utför brytning i de olika malmkropparna.

Behov av villkor

Bolaget har beträffande vibrationer till följd av seismisk aktivitet föreslagit följande slutliga villkor (18).⁶

Bolaget ska verka för att bostäder som till följd av seismisk aktivitet utsätts för upprepade vibrationer som överskrider 6 mm/s dag- och kvällstid (kl. 07.00-22.00) och 3 mm/s nattetid

⁴ <https://lkab.com/vad-vi-gor/vart-miljoarbete/seismiska-handelser/>

⁵ <https://lkab.com/nyheter/hog-seismisk-aktivitet-i-malmberget/>

⁶ Aktilaga 689 (Bilaga K – Sammanställning villkor).

(kl. 22.00-07.00) avvecklas. Värdena avser högsta svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i sockeln på enskilda bostäder. Mätning ska ske enligt relevant standard, för närvarande DIN 4150-3.

Med upprepade vibrationer enligt första stycket avses att mätningar visar att vibrationer överstiger angivna värden vid totalt fem tillfällen eller fler per år och mätpunkt under två efterföljande kalenderår eller vid totalt tio tillfällen per mätpunkt under ett kalenderår.

Det finns enligt länsstyrelsen ett behov av att villkoret om seismisk aktivitet är strängare än sprängningsvillkoret eftersom vibrationer från seismisk aktivitet innebär ett överraskningsmoment, kan pågå längre tid samt kan inträffa vid flera tillfällen under en kortare period. Det går helt enkelt inte att förutse olägenhetens tidpunkt, storlek och längd.

Länsstyrelsen ser att det föreligger en risk för att när bolaget fokuserar sin brytning på vissa malmkroppar kan ytterligare bostadsområden framöver komma att återkommande utsättas för höga vibrationsnivåer.

Då ett tillstånd för verksamheten förutsätts gälla för en lång tid finns ett behov av att villkor föreskrivs som även säkerställer att alla bostadsområden även i framtiden är tillförsäkrade en boendemiljö som inte innebär en olägenhet för hälsan.

Det innebär sammantaget att ett eventuellt tillstånd behöver förenas med villkor som säkerställer att inte heller boende i andra områden utsätts för olägenheter till följd av höga vibrationer från seismisk aktivitet.

Länsstyrelsens anser därför att det finns anledning att föreslå ett villkor som delvis är utformat på ett annat sätt än bolagets förslag.⁷

Enligt länsstyrelsen är det antal tillfällen som bolaget föreslår innan bolaget ska "verka för avveckling" för många. Dessutom bör antalet tillfällen gälla per rullande tolv månadersperiod i stället för per kalenderår, och bolaget verka för att utsatta bostäder snarast avvecklas.

Vidare bör villkoret utöver de av bolaget föreslagna vibrationsnivåerna om 3 respektive 6 mm/s innefatta en högre nivå

⁷ Lst18 under rubriken Villkorsförslag.

(10 mm/s) vilken får överskridas endast vid ett tillfälle per år innan bolaget behöver verka för att utsatta bostäder avvecklas.

Länsstyrelsen kan inte se att bolaget har redovisat att det finns mätpunkter (bortsett från Malmsta) som har registrerat vibrationer från seismisk aktivitet överskridande 10 mm/s. Länsstyrelsen anser dock ändå att det är nödvändigt att villkoret även innefattar en övre gräns som är knuten till teknisk skada på byggnader. Många boende uttrycker en stor oro kopplat mot risken för skada på egendom och fastigheter.

Slutligen anser länsstyrelsen att det är lämpligt att två eller fler överskridanden under en sammanhängande 24-timmarsperiod ska anses utgöra ett och samma tillfälle.

Rennäringen

Bolagets åtaganden

Bolaget har åtagit sig att utreda förutsättningar för ett system som varnar att renar betar vid väg för att minska påkörningar av ren på den transportväg som ska användas in och ut från Vitåfors.⁸

Enligt länsstyrelsen är det inte tillräckligt med det aktuella varningssystemet, bland annat eftersom detta är förhållandevis oprövat och kan gå sönder. Myndigheten anser därför att bolaget lämpligen även bör säkerställa att de personer som utför transporter har utbildats i fråga om agerande i situationer där renar finns på vägen samt vilken körteknik som ska tillämpas i områden där renar är vanligt förekommande.

Behov av villkor

Bolaget har beträffande rennäringen föreslagit följande slutliga villkor (26).⁹

Bolaget ska vidta skäligen åtgärder för att minimera intrång och skador som verksamhetens kan innebära för renskötseln. Det åligger bolaget att regelbundet samråda med Baste sameby om åtgärder.

Länsstyrelsen har i sak inga invändningar mot det föreslagna villkoret, men anser att det möjligen kan övervägas om villkoret bör ändras på så sätt att det anges att bolaget regelbundet ska erbjuda

⁸ Aktbilaga 503 (Bilaga L - Åtaganden), punkten 3.4.

⁹ Aktbilaga 689 (Bilaga K - Sammanställning villkor).

Baste sameby att delta i samråd om åtgärder. Villkorsförslaget skulle enligt länsstyrelsen eventuellt kunna misstolkas som att Baste sameby har en skyldighet att delta i samråd, även om detta inte är vad bolaget avser.

Utöver detta anser länsstyrelsen att mark- och miljödomstolen om tillstånd meddelas bör föreskriva ett slutligt villkor avseende bolagets skyldigheter om renar tar sig innanför verksamhetsområdet.¹⁰ Ett motsvarande villkor har föreskrivits för Viscariagruvan i Kiruna kommun.¹¹

Länsstyrelsen kan vidare konstatera att sand- och klarningsmagasin sammanfaller med och finns i nära anslutning till ett kärnområde av riksintresse för rennäringen. Även en flyttled av riksintresse finns i nära anslutning till magasinerna. Enligt myndigheten är det därför olämpligt att arbeten avseende höjning av dammar sker samtidigt som det finns renar i närområdet.

Mot bakgrund av detta överväger länsstyrelsen att föreslå villkor i detta avseende. Länsstyrelsen önskar dock innan myndigheten tar ställning i frågan att bolaget redogör för sin syn på möjligheten att, genom åtaganden eller i villkor, begränsa den tid under vilken dammhöjande arbeten sker eller i vart fall särskilt samråda med Baste sameby innan sådan arbeten påbörjas.

Naturmiljö

Behov av kompletteringar

Dvärgmåsar har enligt bolaget påträffats vid enstaka tillfällen kring Naalöjärvi, och år 2023 häckade en mindre koloni av arten vid sjön. Bolaget anger att restaureringen av Naalöjärvi kan missgynna dvärgmåsar och att den koloni som fanns i sjön år 2023 sannolikt utgjort en betydande del av det häckande beståndet på lokal nivå. Bolaget anser dock att det inte är rimligt att lägga för stor vikt vid påverkan på den lokala populationen eftersom arten är oregelbundet förekommande i området.

Bolaget bygger sitt resonemang på att häckningen i Naalöjärvi var tillfällig. Den etablerades år 2023 men det finns inga uppgifter i underlaget om kolonin fanns kvar under år 2024. Om arten var kvar under den gångna häckningsperioden (2024) torde det innebära att

¹⁰ LstA under rubriken Villkorsförslag.

¹¹ Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom den 6 maj 2024 i mål nr M 954-22. Deldomen har dock såvitt länsstyrelsen känner till inte fått laga kraft.

Naalöjärvi är en gynnsam häckningsmiljö för dvärgmåsar och att de planerade åtgärderna för att sänka vattenståndet kan innebära att förbudet i 4 § artskyddsförordningen (2007:845) aktualiseras. Länsstyrelsen anser att bolaget behöver ansöka om artskyddsdispens ifall dvärgmåsar konstaterats häcka i området även under 2024.

Enligt myndigheten behöver bolaget därför till en början klargöra om någon sådan häckning har skett.

Vad gäller behovet av kompletteringar beträffande lappranunkel instämmer länsstyrelsen i vad Naturvårdsverket har anfört i sitt yttrande den 29 november 2024.¹²

Artskydd

Bolaget har reservationsvis ansökt om dispens från artskyddsförordningen för pilgrimsfalk, utter, backsvala och knärot.

Länsstyrelsen bedömer att dispens inte krävs för pilgrimsfalk, backsvala eller utter. De skyddsåtgärder som bolaget åtar sig att genomföra till skydd för respektive art är enligt länsstyrelsens bedömning tillräckliga för att förbudet i artskyddsförordningen inte aktualiseras och därmed krävs inte heller någon artskyddsdispens.

Bolaget har beskrivit hur knärot kommer påverkas genom direkt markanspråk (genom vätgasproduktionsanläggning) och eventuellt genom indirekt påverkan av damning och grundvattenavsänkning. Länsstyrelsen bedömer att påverkan genom direkt markanspråk inte innebär en påverkan på bevarandestatus på lokal, regional eller nationell nivå för arten, och att dispens från artskyddsförordningen därför inte krävs för anläggandet av vätgasproduktionsanläggningen. LKAB har den 18 juni 2024 beviljats dispens från artskyddsförordningen för att flytta de plantor som berörs av vätgasproduktionsanläggning till en annan lokalisering.

Gällande grundvattenavsänkning och påverkan på den population av knärot som avgränsats väster om Koskullskulle kan Länsstyrelsen utifrån bolagets underlag inte utesluta att det blir en påverkan på den lokala populationen och att dispens från artskyddsförordningen därför krävs i detta fall. Länsstyrelsen anser att det inte har någon betydelse om grundvattenavsänkningen sker inom ramen för befintligt eller för sökt tillstånd om gruvverksamhet. Om effekterna

¹² Aktbilaga 723, s. 23.

av verksamheten är sådana att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras ska dispens prövas.

Bolagets åtaganden

Bolaget har åtagit sig att anpassa tidsplanen för avverkning av skog där det finns ett behov av markintrång i områden för vätgasproduktion, ställverk, dagvattendammar och klarningsmagasin. Skogsavverkning i dessa områden kommer utföras utanför den mest intensiva häckningsperioden, 1 maj till 31 juli. I ett specifikt område där ett boträd med en skyddsklassad fågelart förekommer kommer detta träd att fällas utanför denna arts häckningsperiod som sträcker sig från 1 maj till 31 augusti.¹³

Länsstyrelsen är osäker på om åtagandet omfattar samtliga skogsområden som berörs av den ansökta verksamheten. Om så inte är fallet anser länsstyrelsen att bolaget bör överväga att justera åtagandet.

Kulturmiljö

Länsstyrelsen har i sitt yttrande den 15 december 2023 angett i vilka avseenden ansökningshandlingarna behöver kompletteras i fråga om kulturmiljö.¹⁴ Bolaget har såvitt länsstyrelsen kan se inte i tillräcklig utsträckning gett in de efterfrågade kompletteringarna. Länsstyrelsen vidhåller därför vad myndigheten har angett i yttrandet.

Grundvatten

Behov av kompletteringar

Bolaget har i aktbilaga 702 utrett skyddsåtgärder för påverkan av läckaget från klarningsmagasinet. Det framgår att utredningen inte är färdig utan att aktbilagan utgör en sammanställning av vad som hittills kommit fram. Länsstyrelsen kan inte göra bedömningen om tillåtlighet i denna del av ansökan (frågan om påverkan från läckage från klarningsmagasinet via grundvatten på Linaälven) genom förrän det är tydligt vilka skyddsåtgärder som ska genomföras eftersom genomförandet har betydelse för belastningen av föroreningar till Linaälven.

¹³ Aktbilaga 503 (Bilaga L – Åtaganden), punkten 5.

¹⁴ Aktbilaga 357 under rubriken Kulturmiljö, s. 52 ff.

Bolaget har landat i tre scenarier av vilka ett anses orimligt eftersom det innebär att påverkan flyttas från grundvattnet till ytvattnet. De övriga två scenarierna utgör en sorts paradox där det ena scenariot medför sämre åtgärdseffekt för grundvattenförekomsten men bedöms medföra minskad belastning för Linaälven (scenario 1). Det andra scenariot ger i stället bättre åtgärdseffekt i grundvattenförekomsten men å andra sidan sämre effekt i Linaälven.

Länsstyrelsen bedömer att när det gäller att välja mellan dessa scenarier är det viktigast att prioritera bästa möjliga effekt för Linaälven. Detta eftersom kemisk grundvattenstatus enligt SGU-FS 2023:1 i det här fallet främst beror på om eventuella överskridanden endast omfattar en mindre, avgränsad del av grundvattenförekomsten (4 kap. 4 § punkten 1) samt om överskridanden i grundvattenförekomsten inte leder till att en miljökvalitetsnorm i en ytvattenförekomst inte kan uppnås (4 kap. 4 § punkten 3). Sammantaget innebär det att så länge dessa punkter är uppfyllda samt om utströmmande grundvatten inte påverkar ytvattenförekomsten så kan kemisk grundvattenstatus bedömas till "god" status även om uppmätta halter i grundvattenförekomsten överskrider tröskelvärden enligt Länsstyrelsen i Norrbottens föreskrift 25FS 2016:32 eller tröskelvärden enligt SGU-FS 2023:1. Det kan alltså finnas ett scenario där Linaälven inte bedöms påverkas av läckaget från klarningsmagasinet (inga överskridanden av gränsvärden i bedömningsgrunden HaV 2019:25) samtidigt som det sker överskridanden av rikt- eller tröskelvärden i grundvattenförekomsten. Länsstyrelsens bedömning av grundvattenförekomsten i ett sådant fall skulle ändå medföra "betydande" påverkan och risk för att miljökvalitetsnorm inte uppnås samt att det behövs åtgärder för att komma till rätta med överskridanden i grundvattnet.

Länsstyrelsen anser att det är avgörande för tillåtligheten av verksamheten att vattenförekomsten Koskullskulle (WA55301889) inte får försämrad vattenkvalitet vilket kan leda till ökad belastning till Lina älv. Det innebär att skyddsåtgärder som hindrar föroreningsbelastning till grundvattenförekomsten krävs och att dessa inte medför ökad belastning till Lina älv.

Länsstyrelsen kan inte ta ställning i fråga om tillåtlighet i detta avseende innan ansökningshandlingarna har kompletterats.

Förtydligande om nuvarande statusbedömning i VISS

Bolaget anför i Bilaga B20.4¹⁵ att den data som ligger till grund för vattenmyndighetens statusbedömning av grundvattenförekomst WA55301889 (enligt vattenförvaltningscykel C3) inte inhämtats från representativa övervakningsstationer. I den aktuella bilagan anges även de stationer som bolaget anser är representativa och därför kan användas till statusbedömning i den berörda förekomsten.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har tagit fram ett förslag till nya grundvattenförekomster, men varken nuvarande statusbedömning eller beslutade miljö kvalitetsnormer gäller för dessa förekomster (nya miljö kvalitetsnormer väntas beslutas år 2027). Grundvattenförekomsten WA55301889 har delats upp i flera nya förekomster. Den grundvattenförekomst som i det här fallet motsvarar WA55301889 enligt den nya indelningen har beteckningen WA11405747.

Vattenmyndighetens statusbedömning (senaste bedömning i databasen VISS) baseras på data ur en undersökning från 2019, närmare bestämt 11 mätpunkter belägna i ett område norr om bolagets klarningsmagasin. Undersökningen presenteras i en rapport från Sweco med titeln "Utredning av läckagepåverkan på omgivande yt- och grundvatten från sand- och klarningsmagasinet i Vitåfors" (bilaga A4/19-750E). Mätpunkterna har i rapporten följande beteckningar och koordinater.

Tabell 1: Mätpunkter som nuvarande statusbedömning baseras på, med beteckningar, koordinater & djupangivelser från rapporten "Utredning av läckagepåverkan på omgivande yt- och grundvatten från sand- och klarningsmagasinet i Vitåfors". Kolumnen "Beteckn B20.4" visar motsvarande beteckningar enligt aktbilaga 702 (som länsstyrelsen tolkar koordinater och djupangivelser utifrån uppgifter i aktbilaga 702 och ovan nämnda rapport).

Beteckning	Beteckn B20.4	SWEREF99_N	SWEREF99_E	Rördjup (m)
S1703GWa	MGN101	7466363,659	745989,627	6,42
S1703Gwb	MGN102	7466363,659	745989,627	10,97
S1704GWa	MGN103	7466406,562	746043,736	3,66

¹⁵ Aktbilaga 702.

S1704GWb	MGN104	7466406,562	746043,736	9,91
S1705GW	MGN105	7466432,894	746156,903	3,65
S1706GWa	MGN106	7466505,482	745755,287	3,55
S1706GWb	MGN107	7466505,482	745755,287	5,02
S1707GWa	MGN108	7466559,965	745843,489	3,16
S1707GWb	MGN109	7466559,965	745843,489	5,98
S1708GWa	MGN110	7466588,346	745919,62	6,57
S1708GWb	MGN111	7466588,346	745919,62	6,02

Samtliga dessa mätpunkter ligger inom såväl den nuvarande grundvattenförekomstens (WA55301889) utbredningsområde som den nya föreslagna förekomsten (WA11405747). I rapporten finns även data från ytterligare mätpunkter (som inte använts för nuvarande statusbedömning), men dessa punkter ligger inte inom utbredningsområden för någon grundvattenförekomst.

Länsstyrelsens inställning är att samtliga 11 mätpunkter som använts till statusbedömningen i vattenförvaltningscykel 3 (år 2016–2021) är representativa. Samtliga mätpunkter representerar isälvsmaterial enligt jordartskartan och visar för vissa ämnen på en påverkansgradient från klarningsmagasinet mot Lina älv. Data från ovan nämnda rapport tyder på att det med stor sannolikhet sker en transport av ämnen från klarningsmagasinet till Linaälven. Det gäller främst de ämnen som har sänkt kemisk status (överskridande halter av sulfat, nitrat och nitrit) men även andra ämnen vars halter är förhöjda jämfört med medelhalter specifika för området. Bedömningen är att läckaget från klarningsmagasinet påverkar ämnestransporten till Linaälven. Data från mätpunkterna är avgörande för att bedöma påverkan från verksamheten i detta avseende. Länsstyrelsen bedömer därför att mätpunkterna utgör representativa stationer för datainsamling i syfte att beskriva påverkan från bolagets verksamhet. Att inkludera övervakning som visar på påverkan är i statusbedömningen är högst relevant eftersom status för vattenförekomster utgör viktigt underlag till de åtgärdsförslag som vattenmyndigheten tar fram varje förvaltningscykel. Att ta fram åtgärdsförslag och bedriva

åtgärdsarbete är centralt för implementering av Ramvattendirektivet eftersom själva grundsyftet enligt artikel 1 i direktivet (2000/60/EG) är "...att upprätta en ram för skyddet av inlandsytvatten, vatten i övergångszon, kustvatten och grundvatten, för att... säkerställa en gradvis minskning av förorening av grundvattnet och förhindra ytterligare förorening".

Bolaget antyder i Bilaga B20.2¹⁶ till miljökonsekvensbeskrivningen att begreppet "representativ" i sammanhanget representativ övervakningsstation avser om en övervakningsstation är representativ för den berörda grundvattenförekomsten i sin helhet. Enligt den gällande föreskriften SGU-FS 2023:1 måste inte hela förekomsten vara påverkad för att erhålla bedömningen "otillfredsställande" kemisk status. Exempelvis i fall där ytvattenförekomster, grundvattenberoende terrestra ekosystem eller andra grundvattenberoende skyddade områden påverkas, kan kemisk status ändå bedömas till "tillfredsställande" (4 kap. 4 § SGU-FS 2023:1).

Med grund i Bilaga B20.2 bedömer länsstyrelsen preliminärt att även data från år 2018-2022 kommer att medföra bedömningen "otillfredsställande" status i grundvattenförekomsten (under innevarande förvaltningscykel år 2022-2027 är det dock den nya förekomsten WA11405747 som kommer att bedömas och normsättas). Denna (preliminära) bedömning baseras främst på överskridande halter av sulfat i sådan omfattning att det inte rör sig om överskridanden i endast en mindre och avgränsad del av grundvattenförekomsten (jfr 4 kap. 4 § punkten 1 SGU-FS 2023:1).

Ytvatten

Behov av kompletteringar

Förtydliganden

Länsstyrelsen undrar om det är rätt enheter i diagrammen i figur 4.18 (nitrat, klorid och natrium anges i µg/l) och 4.19 (sulfat och fosfor anges i µg/l) i aktbilaga 422.

Länsstyrelsen har noterat att bolaget angett fel värde för total-kväve för modellerat nuläge av bräddvattnet i tabell 62 i miljökonsekvensbeskrivningen och att det ska rättas till 149 ton

¹⁶ Aktbilaga 76 (Bilaga B.20.2 PM Nuläge vattenkemi i grundvattenförekomst Koskullskulle), s. 62.

(istället för 214 ton) enligt aktbilaga 681. Innebär det att även den totala mängden kväve vid nuläge behöver uppdateras i samma tabell? Alternativt behöver bolaget förklara hur summeringen gått till och hur tabellen ska förstås. Det framgår inte av aktbilaga 681.

Länsstyrelsen har en fråga till om tolkningen av samma tabell och vad som ingår i summeringen. Läckagevatten från klarningsmagasinet anger mängder för ansökt verksamhet. Det tycks inte ingå i summeringen. Ingår dessa inte i summeringen på grund av att det leds via bräddvattnet?

Bolaget anger i aktbilaga 406 att det ska utreda kornstorlek, porositet och hydraulisk konduktivitet i sjösedimentet. Länsstyrelsen uppfattar att syftet är att säkerställa att sjösedimenten förhindrar utströmning av grundvatten i djuphålan dvs att läckagevattnet från sandmagasinet inte sprids till Naalöjärvi via djupare grundvattenströmmar. Länsstyrelsen har inte hittat dessa uppgifter i kompletteringarna som kommit efter aktbilaga 406 (maj 2024). Har bolaget för avsikt att ge in någon komplettering i detta avseende? (Om bolaget redan har kompletterat är det givetvis tillräckligt att ange var uppgifterna finns.)

Skyddsåtgärder ytvatten

Lina älv

Skyddsåtgärder i form av vattenrening behöver beskrivas. Det ska framgå vilka reningstekniker som är möjliga, och vad som bolaget avser att genomföra och när. Det ska redovisas vilka effekter reningsteknikerna har avseende halter av olika ämnen i de berörda vattenförekomsterna. Det ska redovisas vad reningsteknikerna ger för effekt på totala utsläppsmängder av olika ämnen. Bräddstrategin för utsläpp till Lina älv är inte att betrakta som bästa möjliga teknik och är inte en tillräcklig skyddsåtgärd.

Avseende bräddstrategin ska det framgå vilka halter och mängder av förorenande ämnen som sökt verksamhet ger upphov till i den situation då behovet av råvattenuttag från Lina älv är som högst, samtidigt som det sammanfaller med lågvattenföring (lägsta lågvattenföring) i älven i kombination med det största behovet av samtidig bräddning. Detsamma gäller i fråga om flöden. Det är fråga om vilket, alternativt vilka scenarier som innebär högst risk för negativ påverkan i recipienten i syfte att möjliggöra bedömning av behovet av villkor och andra försiktighetsmått.

Bedömningen av påverkan och behov av skyddsåtgärder är beroende av om bolaget avser att begära upphävande det nuvarande tillståndet om uttag av vatten (maximalt 45 000 m³/dygn) eller ej.¹⁷

Bolaget bör därför redovisa en så kallad känslighetsanalys/utredning av vilken det framgår vilka halter och mängder av förorenande ämnen som kommer att äga rum från sökt verksamhet över tid och sett över driftåret, dels i utsläppspunkten till Lina älv, dels i förekommande övervakningsstationer nedströms utsläppspunkten i samband med att lågvattenflöde råder (LLQ) i Lina älv i kombination med maximalt vattenuttag från älven, och i kombination med den eller de situationer som bräddning av processvatten samtidigt äger rum med högst halt av förorenande ämnen. Det kan exempelvis vara fråga om att det i processvattnet över tid har byggts upp ökade halter av klorider och andra ämnen i det recirkulerade vattnet och/eller från grundvattnet till klarningsmagasinet uppfordrade förorenande ämnen, som måste bräddas.

Det totala läckaget från sand- och klarningsmagasinsystemet har av bolaget beräknats till 3,0 Mm³ per år för nuläge (normalår) samt 3,4 Mm³ per år för ansökt verksamhet med och utan vidtagna skyddsåtgärder.¹⁸ Bolaget anger vidare att bräddningen kommer att öka från 5,3 Mm³ per år för nuläge (normalår) till 6,1 Mm³ per år för ansökt verksamhet.¹⁹ Dessutom anges att masstransporterna vid bräddning för till exempel nickel, zink, uran, sulfat, nitritkväve, nitratkväve, ammoniumkväve, klorid, och strontium ökar vid exemplet för malmmix 3 med skyddsåtgärder.²⁰ Det vill säga, belastningen av förorenande ämnen till Lina älv kommer att öka. Den bräddstrategi som bolaget föreslår som skyddsåtgärd tar inte hänsyn till att den totala belastningen kommer att öka. Länsstyrelsen anser att detta äventyrar och ytterligare försvårar möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen för Lina älv (WA49576094 och WA27042262).

Verksamheten riskerar också att medföra betydande påverkan på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Enligt 7 kap 28 b § miljöbalken får Natura 2000-tillstånd inte lämnas om verksamheten medför en skada på utpekade livsmiljöer eller medför en störning av betydelse för utpekade arter. Länsstyrelsen anser att det inte kan uteslutas att ett oreglerat utsläpp kan innebära en skada på en eller

¹⁷ Se vidare under rubriken Gällande tillstånd till bortledande av vatten.

¹⁸ Aktilaga 403 (Bilaga B14 - LKAB:s procesvattensystem i Malmberget), Tabell 28.

¹⁹ Aktilaga 403 (Bilaga B14 - LKAB:s procesvattensystem i Malmberget), Tabell 28.

²⁰ Aktilaga 403 (Bilaga B14 - LKAB:s procesvattensystem i Malmberget), Tabell 30.

flera livsmiljöer, och att ett oreglerat tillstånd därför inte kan beviljas. Det strider dessutom mot miljöbalkens försiktighetsprincip att inte reglera halter för utsläpp av förorenande ämne.

Vidare bör det enligt länsstyrelsen också påpekas att en verksamhet inom eller som annars påverkar ett Natura 2000-område får tillåtas endast efter det att tillståndsmyndigheten har försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada. Så är fallet när det ur ett vetenskapligt perspektiv inte föreligger några rimliga tvivel om att verksamheten inte kan ha en skadlig inverkan.²¹

Bevarandeplanen för Natura 2000-området anger som ett bevarandemål för naturtyperna Större vattendrag och Mindre vattendrag att vattenkvaliteten i vattendragen ska vara så god att livsbetingelserna är gynnsamma för ekosystemen och dess arter i vatten och på svämplan. Negativ påverkan genom onaturlig grumling, onaturlig försurning, övergödning och förorenande ämnen ska minimeras.

För Natura 2000-arten lax finns bevarandemål avseende vattenkemi. Vattenkvaliteten ska vara god med en försumbar påverkan från till exempel grumlande, igenslammande, försurande, giftiga och övergödande ämnen. Dessutom finns bevarandemål om att befintliga lekbottnar och uppväxtområden ska bibehållas eller förbättras med avseende på utbredning, fysiska kvaliteter och strömförhållanden, och de ska bli fler till följd av biotopåterställning. Lekbottnar ska vara fria från onaturlig igenslamning. (Även för utter och flodpärlmussla finns bevarandemål som rör vattenkvalitet.)

De osäkerheter som råder avseende orsakerna till skador på fisk i Naalöjarvi påkallar tillämpning av försiktighetsprincipen och ställer krav på skyddsåtgärder avseende utsläpp till Linaälven, vilket utvecklas vidare under rubriken.

Nollalternativet

Bolagets gällande tillstånd omfattar inte intag av externt rågods. Den tidsbegränsade möjligheten till intag av externt rågods till verksamheten grundades på anmälningsärenden där bolaget har anmält intag av externt rågods i syfte att utreda om rågodset innebär någon negativ påverkan på miljön eller har någon inverkan på egenskaperna för den nya produkten. I ett anmälningsärende

²¹ Se exempelvis MÖD 2011:50.

beslutade länsstyrelsen om tidsbegränsat intag av externt rågods till den 1 december 2019.²²

En senare anmälan föranledde att länsstyrelsen förelade bolaget att ansöka om tillstånd.²³

Bolaget gör gällande att nuvarande intag av externt rågods utförs med stöd av det senare av länsstyrelsens beslut. Länsstyrelsen delar inte bolagets uppfattning om att beslutet medger en rätt att inta externt rågods till verksamheten. Vad bolaget hänvisar till avseende beslutsmotiveringen ger inte bolaget en rätt till intag av externt rågods. Länsstyrelsens uppfattning är att beslutet tvärtemot innebär ett förbud mot att ta in externt rågods till verksamheten.

Innan länsstyrelsen fattade beslut om att förelägga bolaget om att ansöka om tillstånd för dels den anmäla verksamheten, dels den befintliga verksamheten hade bolaget den 12 juli 2016 gett in en ansökan om ändringstillstånd för att få använda rågods även från andra gruvor än Malmberget i anrikningsverket i Vitåfors.

Mark- och miljödomstolen hade redan innan länsstyrelsens beslut i det första anmälningsärendet i slutligt beslut den 11 oktober 2017 konstaterat att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § saknas för bolagets verksamhet.²⁴ Länsstyrelsen hade under prövningen motsatt sig att tillstånd kunde lämnas enligt bolagets yrkande.

Mark- och miljödomstolen angav i beslutet följande. ”Redan vid en övergripande bedömning av LKAB:s verksamhet i Malmberget och Vitåfors kan mark- och miljödomstolen konstatera att verksamheten är av sådan omfattning och art att den typiskt sett kan påverka miljön inom berört Natura 2000-område på ett betydande sätt. Det krävs därför tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för den samlade verksamhet som LKAB bedriver inom gruvindustriområdet, oavsett att delar av verksamheten var i drift redan före den 1 juli 2001.”

Vidare angavs följande. ”För att LKAB ska kunna beviljas tillstånd för intag av rågods från andra gruvor och ökad deponering krävs således ett underlag som möjliggör en fullständig prövning av den samlade verksamhetens påverkan på miljön. Den omständigheten att tillståndsprövningen för verksamheten inom gruvindustriområdet

²² Länsstyrelsens beslut den 28 november 2017, dnr 555-12934-17.

²³ Länsstyrelsens beslut den 27 november 2019, dnr 555-13187-19.

²⁴ Mål nr M 1650-16.

hittills skett utan krav på en samlad prövning förändrar inte denna bedömning.”

Bolaget överklagade till Mark- och miljööverdomstolen som i domen 28 augusti 2018 avlog bolagets överklagande.²⁵ Domstolen anförde sammanfattningsvis följande. ”Ansökan om ändringstillstånd innebär, i vart fall tillsammans med den redan pågående verksamheten, en risk för betydande miljöpåverkan på Natura 2000-området och det krävs därmed en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § första stycket miljöbalken. Eftersom bolagets ansökan om ändringstillstånd och underlaget för denna inte möjliggör en Natura 2000-prövning i enlighet med de krav som uppställts i praxis, har det varit riktigt av mark- och miljödomstolens att avvisa ansökan. Överklagandet ska därför avslås.”

Med beaktande av länsstyrelsens kännedom om bolagets prövningar om ändringstillstånd samt länsstyrelsens inställning i dessa anser länsstyrelsen att det är tydligt att myndighetens beslut den 27 november 2019 inte medger bolaget en möjlighet att inom ramen för en anmälan om ändring i verksamheten i obegränsad tid framöver ta in externt rågods. Tvärtemot vad bolaget anför beslutsmotiveringen att länsstyrelsens bedömning är att hela bolagets befintliga verksamhet behöver omprövas tillsammans med den av bolaget anmälda verksamheten. Länsstyrelsen refererar även i motiveringen till bolagets tidigare ansökan om att ändringstillstånd för sådant intag.

Länsstyrelsens beslut ska således förstås som så att bolagets anmälan inte ansågs möjlig att inrymmas i ett anmälningsförfarande, just med anledning av att bolaget saknar tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Länsstyrelsen anser, alltsedan det tidsbegränsade intaget löpte ut, att bolagets fortsatta nuvarande intag av externt rågods sker utanför ramen för den tillståndsgivna verksamheten.

Sammantaget är det länsstyrelsens bedömning att bolagets nuvarande tillstånd inte medger tillåtlighet för intag av externt rågods. För det fall att domstolen inte meddelar tillstånd till den ansökta verksamheten är det länsstyrelsen uppfattning att nu gällande verksamhet, nollalternativet, inte inkluderar tillåtlighet till intag av externt rågods.

²⁵ Mål nr 10355-17.

Länsstyrelsen vidhåller således att nollalternativet för utsläpp till vatten ska vara halter som har analyserats innan externt rågods från Svappavaara började tas in.

Särskilt om uran

Bolaget har uppdaterat påverkansområdets utbredning så att det även omfattar Linaälven (WA27042262) nedströms sammanflödet med Vassaraälven.²⁶ Bolaget redovisar vattenkemiska data från Bolidens Aitik kontrollprogram station 530 i Dokkas belägen ca 40 km nedströms Vitåfors utsläppspunkt, vilket visar på förhöjda halter av förorenande ämnen som följd av gruvverksamheterna. Merparten av uranet kommer från verksamheten i Vitåfors sett till redovisade totala utsläpp från de båda gruvbolagen. Länsstyrelsen utförde en provtagning i september 2024 vid Dokkasbron (Aitik stn 530) samt vid bron i Satter, ca 70 km nedströms Vitåfors). De preliminära analysresultaten för uran anger 0,87 µg/l vid Dokkas och 0,67 µg/l vid Satter. Det indikerar att uranhalten överskrider gällande bedömningsgrund så långt nedströms som 70 km från Vitåforsgruvans bräddningspunkt. Länsstyrelsen är av uppfattningen att påverkansområdet sträcker sig hela Lina älv (WA27042262) till dess mynning i Ängesån.

Frågan om utsläpp till vatten av uran behandlas även under rubriken Behov av provisorisk föreskrift.

Lax i Lina älv

Bolaget har kompletterat Natura 2000-utredningen med en bedömning om lax, utifrån länsstyrelsens yttrande i målet i december 2023. Bevarandemålen för lax i Torne och Kalix älvsystem innehåller följande formulering (Länsstyrelsen Norrbotten, 2022): "Laxen ska föryngra sig inom hela det område där den tros ha naturlig förekomst i älvarna". Lax är en utpekad art enligt art- och habitatdirektivet. Länsstyrelsen anser att bevarandemålen för lax är applicerbara på Lina älv, trots att det saknas dokumentation på att lax har kunnat passera Linafallet innan fiskvägen byggdes. Det är inte belagt att Linafallet varit ett definitivt vandringshinder.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma bolaget samt mark- och miljödomstolen på följande. Samhället har satsat stora medel på att stärka förutsättningarna för fiskbestånden i Lina älv. Det har således blivit ett viktigt vattendrag för det hotade vildlaxbeståndet. Lina älv

²⁶ Aktilaga 422 (Bilaga B 24 – Natura 2000-utredning).

ingick i EU-LIFE ReBorN-projektet 2016-2022.²⁷ Projektets uttalade mål var att stärka habitat för N2000-arterna lax och flodpärlmussla samt andra betydelsefulla arter som öring och harr och den biologiska mångfalden i berörda N2000-vattendrag i allmänhet. Åtgärderna bestod i att återställa flottningspåverkade vattendragssträckor till funktionella och naturliga habitat. Finansiärerna var EU, kommuner, nationella och regionala myndigheter samt organisationer. Åtgärderna har bidragit till att förstärka laxbeståndet i Lina älv, vilket är av betydelse för hela Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Det har blivit ett viktigt laxvattendrag i och med fiskvägen vid Linafallet och åtgärder av flottningspåverkade älvsträckor. Detta kan ses som samhällets "kompensationsåtgärder" för bortfall av laxhabitat och vandringsmöjligheter som förstörts av vattenkraftsutbyggnad och skogsbruk och annan markanvändning runt Östersjön. Det är därför av vikt att bedömningen av verksamhetens tillåtlighet avseende 7 kap 28 § MB omfattar påverkan på lax.

Naalöjärvi

Bolaget har beskrivit en skyddsåtgärd bestående av invallning och pumpning av läckagevatten för att förhindra spridning mot Naalöjärvi och anger att den föreslagna åtgärden kommer att innebära att Naalöjärvi inte längre kommer att motta läckagevatten från sandmagasinet. Invallningens funktion är enligt Länsstyrelsen en förutsättning för tillåtligheten då ett läckage mot Naalöjärvi skulle riskera att äventyra och/eller försämra gällande miljö kvalitetsnorm.

Länsstyrelsen anser att dammrivningen i utloppet är positiv för fiskvandring till uppströms liggande biflöden som omfattas av Natura 2000-området. Länsstyrelsen bedömer att dammrivningen inte skadar abborrbeståndet i sjön. Även åtgärdsförslagen om att förbättra/återskapa hydromorfologi i vattendragen i anslutning till Naalöjärvi är positiva. I tillägg behöver vägtrumorna i sjöns utloppsback åtgärdas, vilket enligt länsstyrelsen bör omfattas av bolagets åtaganden. Länsstyrelsen bedömer att trummorna utgör partiella vandringshinder för fisk. Detta är åtgärder som bolaget bör genomföra oavsett om bolaget beviljas det ansökta tillståndet eller inte.

Länsstyrelsen bedömer att det föreligger risk för ytterligare spridning av föroreningarna från Naalöjärvi till nedströms liggande

²⁷ <https://www.rebornlife.org/>

vatten i samband med att åtgärderna genomförs och en tid efter genomförda åtgärder (inklusive invallningen), varför skyddsåtgärder för att rena och/eller minimera spridning av uppslammade sediment och föroreningar måste genomföras.

Bolaget har utrett eventuella risker för sekundärförgiftning för födosökande djur och landat i slutsatsen att det inte är motiverat att sanera sediment. Halter i växter och sediment utgör ej risk för födosökande djur, enligt bolaget. I anslutning till den nedlagda blygruvan i Laisvall (Arjeplog) har problem med spridning av föroreningar från sjön Saivatj (efterbehandlat klarningsmagasin) uppstått då födosökande fåglar gett upphov till grumling av grunda sediment som lett till vidare spridning av föroreningar till anslutande vattenmiljöer och fåglarna har förgiftats via sedimentet (inte främst via vattenväxterna).

Länsstyrelsen anser att det därför kan finnas behov av framtida åtgärder avseende sediment och grumling, vilket behöver beskrivas i efterbehandlingsplanen. Det kan också behövas åtgärder avseende sediment beroende på vad utredningarna om orsaker till skadorna på fisk visar och vad uppföljningen av åtgärden med invallningen visar.

Det saknas en redogörelse för om miljö kvalitetsnormerna god ekologisk status/god ekologisk potential samt god kemisk ytvattenstatus kommer att uppnås med nuvarande skyddsåtgärd i vattenförekomsterna Naaljärvi och Naaljärvibäcken. Om så inte är fallet, behöver bolaget visa på vilka ytterligare skyddsåtgärder som kommer att vidtas för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna inte äventyras enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.

Nuvarande underlag är heller inte fullständigt avseende beskrivning av halter i sjön vid verksamhetens avslut.

Länsstyrelsen anser att ett mål med åtgärderna ska vara att miljö kvalitetsnormerna uppnås för alla parametrar och kvalitetsfaktorer och att skadefrekvensen hos fisk ska minska. Detta har inte visats av bolaget.

Fiskhälsa

Avseende frågan om den sökta verksamhetens påverkan och effekter på fiskhälsa har länsstyrelsen avvaktat domstolens beslut med anledning av länsstyrelsens framställda yrkande i fråga om sakkunnighetförordnande samt de kompletteringar som bolaget

inkommit med i ämnet. I länsstyrelsens yttrande den 15 december 2023²⁸ framgår att myndigheten hade för avsikt att invänta domstolens beslut om sakkunnighetsförordnade, innan länsstyrelsen behandlar frågan ytterligare.

Det är inte utrett vilket eller vilka ämnen i kombination, som orsakar skadorna på fisk i Naalöjärvi. Den sökta verksamheten innebär en ökad totalbelastning av olika ämnen till recipienten Lina älv, vilket därmed innebär ett risktagande avseende påverkan på vattenmiljön. Länsstyrelsen anser att orsaken till skelettdeformationer och andra störningar på fiskhälsa skulle behöva klarläggas, innan det går att ta ställning om verksamhetens tillåtlighet avseende utsläpp till Linaälven. Miljökonsekvensbeskrivningen är enligt länsstyrelsen inte komplett i det avseendet, och behöver därmed kompletteras.

De missbildningar och fensador på abborre som dokumenterats av bolaget i Naalöjärvi är ovanliga och oroväckande (Bilaga B21.7²⁹, B21.8³⁰). I länsstyrelsens mening är detta att betrakta som en allvarlig miljöstörning. Försämrade äggkläckningsfrekvens och inlagringar i abborrom indikerar effekter av miljögifter på abborrens tidiga livsstadium (Bilaga B21.10³¹). Till Länsstyrelsens kännedom har en liknande kombination av effekter tidigare bara dokumenterats i Mettä-Rakkurjärvi, vilket är en recipient till bolagets gruvverksamhet i Kiruna. Med tanke på att orsakerna till missbildningar och skador ännu inte har utretts anser Länsstyrelsen att det inte går att bedöma om verksamheten är tillåtlig. Om det inte går att belägga orsakerna till skador behöver bolaget visa att skyddsåtgärder inte behövs.

Även fenröta förekommer hos abborre i Naalöjärvi. Av figur 5 i Bilaga 21.7³² framgår att abborre i Naalöjärvi "har för lokalen typiska typiska skador på stjärtfenan orsakad av bakteriell fenröta". Hur många individer eller andel av undersökta individer framgår inte. Det antyds dock av figurtexten att det är allmänt för abborrarna i Naalöjärvi att de har fenröta. Bolaget presenterar ingen analys av konsekvenserna av detta. Länsstyrelsen anser att individer med fensador ej bedöms ha fullgoda livsförutsättningar. Som jämförelse

²⁸ Aktbilaga 357, s. 8.

²⁹ Aktbilaga 84 (Bilaga B.21.7 - Fysiologisk undersökning på abborre i Naalöjärvi).

³⁰ Aktbilaga 85 (Bilaga B.21.8 - Röntgenundersökning av abborryngel från Naalöjärvi).

³¹ Aktbilaga 87 (Bilaga B.21.10 - Äggkläckning och larvutveckling av abborre från Naalöjärvi).

³² Aktbilaga 84 (Bilaga B.21.7 - Fysiologisk undersökning på abborre i Naalöjärvi).

kan nämnas att i samband med kompensationsutsättningar räknas inte individer med fensskador som utsättningsdugligt material eftersom de ej bedöms ha fullgoda livsförutsättningar.

I Bilaga B21.9³³ framgår att det är något förhöjd skadefrekvens även på fiskyngel nedströms verksamhetsområdet i Lina älv. Rapporten redogör för signifikant högre kotdefekter hos yngel av lax/öring och bergsimpa i recipientvatten (Lina älv och Naalobäcken) jämfört med referenslokaler (uppströms Lina älv och Kalix älv). Resultaten för de olika lokalerna (referens respektive recipient) bör inte klumpas ihop till en samlad jämförelse som i tabell 3 och figur 2 då de ingående lokalerna i varje kategori är väldigt olika. Relevansen i att använda Linaälven och Kalixälven som referens till Naalobäcken är tveksam då Naalobäcken är ett betydligt mindre vattendrag. Att jämföra med påverkan på hornsimpa i kustområdet är inte relevant (annan art med annan känslighet, marin miljö, annan typ av påverkanskälla). Länsstyrelsen antar att man valt att lyfta in en jämförelse med hornsimpa av den anledningen att det är så pass ovanligt med denna typ av skador på fisk att det saknas andra jämförelseunderlag.

Länsstyrelsen har identifierat några brister i studierna av fiskhälsa. Olika referensvatten har valts till de olika studierna, vilket ger ett spretigt och svåröverskådligt underlag för samlad bedömning. Länsstyrelsen är medveten om att det inte är lätt att hitta bra referenser, men det är svårt att förstå varför bolaget har valt olika referenser i de olika studierna. Abborre från Naalöjärvi jämförs med Välkomnatjärn (Bilaga B21³⁴ och Bilaga B21.7³⁵), Jutsajaure (Bilaga B21.8³⁶) och Pirttivuopio (Bilaga B21.10³⁷). Välkomnatjärn är en mycket liten källsjö med ett äldre abborrbestånd, sjön har en annan näringsstatus, omsättningstid, storlek och abborrbestånd. I denna typ av små källsjöar är det inte ovanligt dvärgbestånd av abborre uppstår på grund av inomartskonkurrens. Pirttivuopio är en vik i en mycket stor sjö som heter Paittasjärvi i Kalixälven. Jutsajaure är den sjö som är mest lik Naalöjärvi, men den har ett relativt stort fisketryck med årligt nätprovfiske inom miljöövervakningen. Nu är resultaten avseende missbildningar, äggkläckning, fenröta i

³³ Aktbilaga 86 (Bilaga B.21.9 - Röntgenundersökning av fiskyngel).

³⁴ Aktbilaga 416 (Bilaga B21 - Bedömning av miljöförhållanden i anslutande ytvatten).

³⁵ Aktbilaga 84 (Bilaga B.21.7 - Fysiologisk undersökning på abborre i Naalöjärvi).

³⁶ Aktbilaga 85 (Bilaga B.21.8 - Röntgenundersökning av abborryngel från Naalöjärvi).

³⁷ Aktbilaga 87 (Bilaga B.21.10 - Äggkläckning och larvutveckling av abborre från Naalöjärvi).

Naalöjärvi trots detta mycket tydliga och val av referenser kan därför vara oviktigt. Skelettskador ska inte förekomma.

I Bilaga B21.10³⁸ framgår att larver från Naalöjärvi har haft en gulesäck med mindre mängd näring eller lägre näringsinnehåll jämfört med larver från Pirttivuopio, vilket framstår som paradoxalt med tanke på abborrens relativt goda tillväxt i Naalöjärvi (jämfört med abborrarna i Välkomnatjärn Bilaga B21:7³⁹). Detta är ett exempel på att det är svårt att göra jämförelser mellan studierna och dra slutsatser. Det pekar dock på att abborre i Naalöjärvi inte lyckas överföra lika mycket näring till romen som i Pirttivuopio, vilket påverkar ynglens tidiga liv.

Även val av lokaler för fiskundersökningarna i Lina älv kan ifrågasättas. Märkningsstudier på harr visar att individer rör sig så långt som 30 km från märkningsplatsen. Lokalerna som jämförs i denna fysiologiska studie ligger så pass nära varandra att harrar som provtagits uppe i referenslokalen mycket väl kan ha uppehållit sig vid den andra lokalen.

Länsstyrelsen anser att det är en brist att dorsalprojektioner ej gjorts på röntgade fiskar. I sjön Mettä-Rakkurijärvi har LKAB tidigare gjort liknande röntgenundersökningar och inkluderat dorsalprojektioner, vilket visat på högre frekvens av krökning av ryggraden (scolios). Detta framgår alltså inte av studien i Naalöjärvi. Den verkliga missbildningsfrekvensen kan därmed antas vara högre än vad som framgår i bilaga B 21.8.

En annan brist är att eventuell störning i fiskarnas jonbalans ej är utredd i Naalöjärvi och Lina älv. Kemiskt är dessa vattenmiljöer nästan att betrakta som bräckt vatten, sett till belastningen av salter från gruvverksamheten. Det kan påverka elektrolytbalansen i blodet hos fisk.

Länsstyrelsen konstaterar att det inte är känt hur länge skadorna på fisk har förekommit i Naalöjärvi eller vad det beror på. Trots att studierna tycks vara spretigt upplagda och att vissa jämförelser är förenklade, råder det inget tvivel om att det är ovanliga effekter på fisk som bolaget dokumenterat. Länsstyrelsen anser att det heller inte råder något tvivel om att det är gruvverksamheten som är

³⁸ Aktbilaga 87 (Bilaga B.21.10 - Äggkläckning och larvutveckling av abborre från Naalöjärvi).

³⁹ Aktbilaga 84 (Bilaga B.21.7 - Fysiologisk undersökning på abborre i Naalöjärvi).

orsaken till den miljöstörning som uppstått, då inga andra påverkanskällor finns i närheten.

Därför finns det anledning att ifrågasätta om bolagets slutsatser angående påverkan på recipienterna och de lokala fiskbestånden är rimliga och om sökt verksamhet är tillåtlig med nuvarande förslag på villkor och skyddsåtgärder.

Behov av villkor

Länsstyrelsen bedömer att utsläpp av fler ämnen än de av bolaget föreslagna behöver regleras i villkor. Sådana villkor bör reglera dels totala utsläppsmängder (tex kg/år), dels halter i utgående vatten.

Lina älv (WA49576094 och WA27042262) belastas av flera olika punktkällor. Länsstyrelsen anser att utsläppsbegränsningar för varje verksamhet krävs, där så är relevant, för att den totala antropogena belastningen i ett avrinningsområde ska vara förutsägbar över tid, inte minst i syftet tillsyn av miljö kvalitetsnormer för vatten. Villkor behöver därför utformas så att de anger de totala utsläppsmängder som tillåts för en verksamhet, samt halter för bräddvatten från verksamheten.

Halterna av flera ämnen i Lina älv har visat på ökande trender sedan Natura 2000-området bildades. Bolaget har i Ab 422 Bilaga B24 Avsnitt 4.5.1 visat att det skett en stor vattenkemisk förändring i Lina älv, framför allt efter år 2008, exempelvis för nitrat, sulfat och klorid. De ämnen vars belastning kommer att öka ytterligare med sökt verksamhet är bland annat sulfat, uran, nitratkväve, nitritkväve, totalkväve, nickel, kadmium, molybden, strontium, barium, arsenik och kobolt. I bolagets bemötande i aktbilaga 389 framgår att uranhalt i gruvvattnet kan ha ökat från ca 170 µg/l år 1998 (korrelerat från barium och molybden) till dagens 220 µg/l. Uran överskrids med nuvarande verksamhet i Lina älv, årsmedelvärdet enligt HVMFS 2019:25 överskrids varje år vid mätstationen MVA01 (cirka 3 km nedströms bräddutloppet). Den maximalt tillåtna halten för uran har överskridits vid två tillfällen i stationer med fullständig omblandning; år 2019 i stationen MVA132 samt år 2023 i MVA01. Nitratkväve, ammoniakkväve och uran överskrids i den så kallade blandningszonen i Lina älv. Årsmedelvärden och maximalt tillåtna halter av nitratkväve, uran, nickel överskrids i Naalöjärvi.

De osäkerheter som råder avseende orsakerna till skador på fisk i Naalöjärvi påkallar krav på skyddsåtgärder och villkor som säkerställer att utsläppen inte äventyrar bevarandevärden och MKN

för vatten i Linaälven. Det är inte utrett vilket eller vilka ämnen i kombination, som orsakar skadorna på fisk i Naalöjärvi. Den sökta verksamheten innebär en ökad totalbelastning av olika ämnen till recipienten Lina älv, vilket därmed innebär ett risktagande avseende påverkan på vattenmiljön. Länsstyrelsen anser att orsaken till skelettdeformationer och andra störningar på fiskhälsa skulle behöva klarläggas, innan det går att ta ställning om verksamhetens tillåtlighet avseende utsläpp till Linaälven. Det vill säga att det kan finnas behov av villkorsreglering av ett eller flera ämnen i syfte att begränsa risk för framtida påverkan på fiskhälsa (skelettdeformationer med mera) i Linaälven. Detta oaktat att det kanske inte går att exakt komma fram till vad som orsakat skadorna som förekommer på fisk i Naalöjärvi.

Länsstyrelsen anser därför att fler ämnen behöver begränsas med utsläppsvillkor. Det är inte förenligt med moderna miljövillkor att vidhålla att inga villkor om utsläpp av andra ”gruvtypiska” förorenande ämnen behövs. Som exempel kan nämnas villkor och provisoriska föreskrifter från domar avseende gruvverksamhet i Norrbotten som meddelats under senare år. Gruvorna som listas nedan ligger inom eller i närheten av Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem.

- LKAB Svappavaara järnmalmsgruva⁴⁰: Provisoriska föreskrifter för sulfat, zink, koppar, nitrat-kväve, ammoniak-kväve, suspenderat material och uran.
- Kaunis Iron Tapuli Sahavaara järnmalmsgruva⁴¹: Provisoriska föreskrifter för koppar, krom, nickel, zink, suspenderat material, glödrest, sulfat och xantat.
- Copperstone Viscaria koppargruva⁴²: Provisoriska föreskrifter arsenik, kobolt, koppar, nickel, zink, uran, nitrat-kväve, ammoniak-kväve, sulfat, xantat, tiokarbamat och suspenderade ämnen.
- Boliden Aitik koppargruva⁴³: Villkor för kadmium, kobolt, koppar, nickel, zink. Provisoriska föreskrifter för sulfat och uran.

⁴⁰ Mark- och miljööverdomstolens dom den 4 juni 2024 i mål nr M 4320-23.

⁴¹ Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom den 1 december 2022 i mål nr M 2090-19.

⁴² Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom den 6 maj 2024 i mål nr M 954-22. Deldomen har dock såvitt länsstyrelsen känner till inte fått laga kraft.

⁴³ Mark- och miljööverdomstolens dom den 22 januari 2016 i mål nr M 10031-14.

- Talga Nunasvaara grafitgruva⁴⁴: Provisoriska föreskrifter för koppar, nickel, zink, bly, kadmium, uran, nitrat-kväve, arsenik, krom, totalfosfor, kvicksilver, sulfat och suspenderade ämnen.

Därmed inte sagt att ovanstående gruvor och ämnen är direkt jämförbara med bolaget verksamhet i Malmberget, men det exemplifierar vad som krävs av liknande verksamheter trots att de, i flera fall, uppger lägre totalutsläpp av samma ämnen som förekommer i utsläpp från bolagets verksamhet i Malmberget.

Avfallshantering och efterbehandling

Behov av kompletteringar

Efterbehandling

Länsstyrelsen anser att den i målet ingivna efterbehandlingsplanen⁴⁵ har sådana brister att det i nuläget inte är möjligt att ta ställning till storleken på den ekonomiska säkerheten. För det fall bolaget bedömer att det inte är möjligt att komplettera efterbehandlingsplanen i enlighet med länsstyrelsens synpunkter utan att tidplanen för målet påverkas bedömer Länsstyrelsen att den ekonomiska säkerheten behöver beräknas med ett betydligt större osäkerhetspåslag än i nu gällande förslag. I så fall förbehåller sig länsstyrelsen rätten att återkomma med yrkande gällande vad den ekonomiska säkerheten behöver uppgå till för att anses vara betryggande för sitt ändamål.

Nedan redogör länsstyrelsen för de kompletteringar som behöver inges för att möjliggöra bedömning av storleken på den ekonomiska säkerheten.

Skyddsobjekt

Länsstyrelsen noterar att Bergbäcken inte pekas ut som skyddsobjekt. Av Bilaga 23.1⁴⁶ framgår att genomförda flödesmodeller visar på att Bergbäcken kommer att påverkas av vatten från verksamhetsområdet i avslutat skede. Länsstyrelsen bedömer att Bergbäcken bör pekas ut som skyddsobjekt och önskar även en redogörelse över vilka eventuella andra ytvatten som kan

⁴⁴ Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom den 5 april 2023 i mål nr M 1573-20.

⁴⁵ Aktbilaga 429 (Konceptuell efterbehandlingsplan för LKAB:s verksamhet i Malmberget).

⁴⁶ Aktbilaga 421 (Bergbäcken/Kaavajoki – bedömd påverkan vid nuläge, ansökt verksamhet och avslutad verksamhet).

komma att påverkas till följd av att grundvattennivåerna återställs och flödesriktningen inom verksamhetsområdet förändras.

Vad gäller påverkan på grundvatten önskar länsstyrelsen att bolaget redogör för sin syn på huruvida den framtida föreslagna uppdelningen av grundvattenförekomsten Koskullskulle kan komma att påverka bedömningen av vilka efterbehandlingsåtgärder som kommer att krävas efter avslutad drift. Länsstyrelsen önskar att bolaget redogör för det fall man ser ett scenario där påverkan på den nya grundvattenförekomsten Naloheden i avslutat skede kan komma att bli sådan att ytterligare eller mer långtgående efterbehandlingsåtgärder kan komma att krävas för att inte riskera att försämra eller äventyra miljö kvalitetsnormen.

Mätbara åtgärds mål

Bolaget anger att det mätbara åtgärds målet för yt- och grundvattenförekomster är: Efterbehandlingsåtgärderna ska, om möjligt, leda till att den kemiska och ekologiska och biologiska statusen i nedströms liggande yt- och grundvattenförekomster förbättras eller som minst inte försämras jämfört med nuläget. Länsstyrelsen anser att målet bör formuleras som så att den kemiska, ekologiska och biologiska statusen i nedströms liggande yt- och grundvatten inte äventyras eller försämras jämfört med för tidpunkten för efterbehandling gällande miljö kvalitetsnormer. Försämrings- och äventyrandeförbudet gäller även i efterbehandlat skede, och länsstyrelsen anser att det mätbara åtgärds målet behöver vara tydligt och hålla hög ambitionsnivå för att inte riskera att otillräckliga efterbehandlingsåtgärder vidtas.

Påverkan på ytvatten

Påverkan på ytvatten i avslutat skede är mycket kortfattat beskrivet i efterbehandlingsplanen och det saknas hänvisningar till relevanta bilagor. För Lina älv saknas jämförelse med miljö kvalitetsnormerna och bedömda halter i kortare perspektiv. För Naalöjärvi anger bolaget att vattenkvaliteten efter genomförd efterbehandling kommer bli markant bättre jämfört med nuläget och nollalternativet. Såvitt länsstyrelsen kan se saknas dock uppgifter om bedömda halter i Naalöjärvi. Bolaget bör redogöra för bedömda halter efter att invallningen har rivits och både innan och efter genomförd efterbehandling. Detta kopplar till bolagets riskbedömning och behov av riskreduktion samt val av åtgärd, se mer nedan. Bolaget behöver visa att föreslagen efterbehandling säkerställer att

möjligheten att uppnå god ekologisk och kemisk status inte äventyras eller försämras.

Efterbehandlingsalternativ

I efterbehandlingsplanen presenteras möjliga åtgärdsalternativ mycket kortfattat och Länsstyrelsen saknar en mer utförlig utvärdering av möjliga alternativ. Det framgår till exempel inte hur man har kommit fram till att det är just 56 hektar av sandmagasinet som behöver täckas med kvalificerad täckning. Som länsstyrelsen har påpekat ovan⁴⁷ saknas också uppgifter om vilken riskreduktion, det vill säga vilka halter i Naalöjärvi, som föreslagen efterbehandlingsåtgärd bedöms resultera i. För att säkerställa att det bästa åtgärdsalternativet tas fram och utreds behöver åtgärdsutredningen och riskvärderingen innehålla ett antal möjliga åtgärdsalternativ som utvärderas och vägs mot varandra med avseende på bland annat måluppfyllelse, tekniska aspekter och kostnader. Metodiken för utredning av efterbehandlingsalternativ bör följa Naturvårdsverkets vägledande rapporter (5976, 5977, 5978).

Moräntillgång och kostnader för material

Bolaget anger att det kvalificerade tätskiktet ska ha ett funktionskrav uttryckt som hydraulisk konduktivitet på maximalt 5×10^{-10} m/s. Enligt länsstyrelsens erfarenhet ställer en sådan grad av genomsläpplighet mycket höga krav på moränens egenskaper och att det inte sällan krävs inblandning av tätare material, till exempel bentonitlera, eller i kombination med tätt geomembran eller liknande för att erhålla en sådan låg hydraulisk konduktivitet. Länsstyrelsen tolkar bolagets resonemang kring moräntillgången som att några undersökningar av moränens kvalitet inte har genomförts än. Mot bakgrund av det anser länsstyrelsen att det inte är lämpligt att kostnaden för morän sätts till 0 kr/m² vid beräkning av den ekonomiska säkerheten.

Vidare noterar länsstyrelsen att bolaget under anger att det kommer behövas 10 000 ton bentonit till efterbehandlingen av sandmagasinet.⁴⁸ Det framgår dock inte vad syftet med bentoniten är. I det fall bolaget bedömer att moränen till det kvalificerade tätskiktet behöver förbättras med bentonit behöver bolaget redogöra för hur stor iblandning som kommer att behövas för att erhålla tillräckligt god kvalitet, samt kostnader för detta.

⁴⁷ Under rubriken Påverkan på ytvatten.

⁴⁸ AKtbilaga 429 (Konceptuell efterbehandlingsplan för LKAB:s verksamhet i Malmberget).

Avfallshanteringsplan

Som länsstyrelsen påtalade vid den muntliga förberedelsen den 8–10 oktober 2024 i början av oktober⁴⁹ ser länsstyrelsen avsaknaden av karaktärisering av det så kallade gruvslammet och sedimenten i klarningsmagasinet som en brist i avfallshanteringsplanen och bedömer att planen i sin nuvarande utformning inte uppfyller kraven i utvinningsavfallsförordningen. Länsstyrelsen är medveten om att dessa synpunkter borde ha kunnat påtalas tidigare i processen och att karaktärisering av ovan nämnda avfall med stor sannolikhet kräver bland annat fuktkammarförsök, vilket behöver utföras under en längre tidsperiod.

Länsstyrelsen bedömer att avsaknaden av ovanstående uppgifter, baserat på den karakterisering som har genomförts på annat utvinningsavfall som uppkommer i verksamheten, inte bör påverka riskbilden på ett väsentligt sätt och att gruvslammet samt övrigt materials egenskaper inte har sådan påverkan på efterbehandlingsfrågorna att de har betydelse för vilka efterbehandlingsåtgärder som kan komma att behöva vidtas. Mot bakgrund av det anser länsstyrelsen att avfallshanteringsplanen kan revideras med ovanstående efterfrågade uppgifter vid nästkommande översyn av planen, vilket enligt utvinningsavfallsförordningen ska ske minst vart femte år eller så snart det finns anledning till det. Länsstyrelsen önskar att domstolen tar ställning till huruvida ovan nämnda avfallsslag bedöms utgöra utvinningsavfall och således behöver beskrivas vid framtida revidering av avfallshanteringsplanen.

Behov av provisorisk föreskrift

Bolaget har beträffande utsläpp till vatten av uran föreslagit följande.⁵⁰

Bolaget föreslår att mark- och miljödomstolen med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken skjuter upp frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten av uran under en prövotid med en utredningsföreskrift enligt U3 nedan.

U3. Bolaget ska utreda de tekniska, ekonomiska och miljömässiga möjligheterna och konsekvenserna av att begränsa utsläppen till vatten av uran. Utredningen ska

⁴⁹ Aktbilaga 618 s. 33.

⁵⁰ Aktbilaga 689 (Sammanställning villkor), Utsläpp till vatten av uran och utredningsföreskrift U3.

omfatta möjligheten att rena delflöden inom anläggningen. Utredningen ska genomföras i samråd med länsstyrelsen.

Utredningens resultat ska tillsammans med förslag på slutliga villkor ges in till mark- och miljödomstolen senast [X] år efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

Eftersom uranfrågan utgör en förutsättning för tillåtlighetsbedömningen anser länsstyrelsen att bolaget behöver redogöra för möjligheterna att rena vatten och omhänderta slam från vattenreningen på ett mer utförligt sätt innan frågan kan skjutas upp.

Länsstyrelsen anser att bolaget behöver redogöra för vilken uranhalt bräddvattnet maximalt kan innehålla utan att riskera att överskrida den för uran gällande bedömningsgrunden enligt HVMFS 2019:25 i Lina älv. Vidare önskar länsstyrelsen ett klargörande kring uranhalten i det vatten som kan komma att renas. Bolaget anger att de två aktuella reningsteknikernas faktiska reningsgrad är beroende av var i processvattensystemet reningen placeras. Länsstyrelsen önskar en redogörelse över vad den maximala uranhalten kan komma att uppgå till i ingående vatten till framtida reningsverk för respektive möjlig placering i processvattensystemet.

Vidare bedömer länsstyrelsen att avfallshanteringsfrågan behöver utredas ytterligare innan frågan kan sättas på provotid. Bolaget behöver visa att förutsättningar finns för att omhänderta det uranhaltiga slam som reningen kan komma att ge upphov till. Det gäller dels juridiska aspekter där bolaget i tidigare kommunikation har uttryckt att rättsläget är oklart. Länsstyrelsen anser att bolaget behöver utgå från ett så kallat worst-case scenario där uranhalten i slammet överskrider gränsen för friklassning (10 kBq/kg) och beskriva de rättsliga förutsättningarna för att omhänderta ett sådant slam. Vidare bedömer länsstyrelsen att de praktiska, tekniska och miljömässiga förutsättningarna också behöver utvecklas. Bolaget bör till exempel redogöra för vilka volymer slam som kan behöva deponeras, möjliga lokaliseringar för eventuella deponier och vad eventuella deponier kan komma att kräva för efterbehandlingsåtgärder.

Slutligen anser länsstyrelsen att utredningsföreskriften behöver kompletteras med målsättningsvärde för uran. Målsättningsvärdet bör utgå från att bästa möjliga teknik tillämpas och ska i vart fall vara så låga att verksamhetens tillskott till Lina älv inte utgör ett hinder mot att god ekologisk status med avseende på uran kan uppnås.

Risk och säkerhet

Behov av kompletteringar

Mark- och miljödomstolen förelade den 27 juni 2024 bolaget att förtydliga och beskriva när tredje man kan drabbas av bolagets "värsta scenarion".⁵¹ Bolaget har den 30 augusti 2024 gett in en uppdatering av aktbilaga 499. Uppdateringen består av att en översiktskarta som visuellt visar de områden som är tillgängliga för allmänheten och som kan påverkas av eventuella olyckor.⁵² Inga andra delar av dokumentet förefaller vara förändrade jämfört med aktbilaga 499.

Länsstyrelsen anser att den införda översiktskartan inte fullt ut motsvarar mark- och miljödomstolens föreläggande. Bolaget behöver komplettera ansökningshandlingarna genom att i text tydligt beskriva vilka adresser och områden som kan drabbas av bolagets specificerade olycksscenarier.

Vidare anser länsstyrelsen att bolaget inte har beskrivit framtagna olycksscenarier i enlighet med bilaga 3 punkten 4 a) till förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Bolaget behöver därför komplettera ansökningshandlingarna även i detta avseende.

Behov av villkor

Länsstyrelsen anser att den ansökta verksamheten dygnet runt, alla dagar i veckan, behöver ha beredskap med en räddningsstyrka som bolaget svarar för och bekostar.

Räddningsstyrkan ska vara bemannad, utrustad, utbildad och övad i syfte att ha en förmåga att kunna hindra eller begränsa allvarliga skador på människor eller miljön. Räddningsstyrkan bör:

- Bygga på en riskanalys som beskriver vilka olyckor som kan ske inom verksamheten (risk för ras, trafikolyckor, brand, etc.),
- på egen hand kunna hantera mindre omfattande olyckor i verksamheten,

⁵¹ Aktbilaga 486, punkten 5 (Olycksscenario i verksamheten utifrån Sevesolagstiftningen).

⁵² Aktbilaga 516 (Olycksscenario i verksamheten utifrån Sevesolagstiftningen), Översiktsbild 1.

- utföra livräddande åtgärder vid brand under jord där rökdykning ingår enligt AFS 2007:7,⁵³
- kunna genomföra räddningsåtgärder i alla delar av verksamheten inom rimlig tid i förhållande till vilken verksamhet som pågår,
- kunna starta upp räddningsåtgärder vid en större olyckshändelse i väntan på förstärkning från närliggande kommunala räddningstjänster och annan räddningspersonal från andra gruvföretag om sådan överenskommelse träffats, samt
- anpassas efter att verksamheten och gruvan förändras.

För det fall att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd till den ansökta verksamheten föreslår länsstyrelsen därför att domstolen ska föreskriva ett slutligt villkor i fråga om räddningsstyrka⁵⁴ och överlåta till tillsynsmyndigheten att meddela de ytterligare villkor som kan behövas i detta avseende⁵⁵. Motsvarande villkor och delegation har bland annat föreskrivits för SSAB:s verksamhet på Svartön i Luleå.⁵⁶

Dammsäkerhet

Behov av kompletteringar

Länsstyrelsen bedömer att det för närvarande inte är möjligt att ta ställning till bolagets yrkanden avseende utökning respektive höjning av dammar, tillämpning av dämningssgränser m.m.⁵⁷

Anledningen till detta är att länsstyrelsen inte anser sig ha fått tillräckliga svar från bolaget beträffande de frågeställningar och synpunkter som myndigheten framförde i sitt yttrande den 16 januari 2024⁵⁸. Myndigheten anser inte heller att sakkunnigutlåtandet den 31 oktober 2024⁵⁹ fullt ut har gett dessa svar.

⁵³ Arbetsmiljöverkets föreskrifter (2007:7) om rök- och kemdykning samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna.

⁵⁴ LstB under rubriken Villkorsförslag.

⁵⁵ LstDA under rubriken Villkorsförslag.

⁵⁶ Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom den 26 november 2010 i mål nr M 2350-08.

⁵⁷ Se aktbilaga 501 (Sammanställning yrkanden), under rubriken Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken.

⁵⁸ Aktbilaga 365.

⁵⁹ Aktbilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar).

Länsstyrelsen uppfattar att det av sakkunnigutlåtandet framgår att svar på ett flertal av länsstyrelsens frågor inte finns i ansökningshandlingarna eller att det är oklart vilka beräkningar, exempelvis stabilitetsberäkningar, som har gjorts och redovisats samt hur vissa i dammarna ingående delar avses utföras och dimensionerande flöden avbördas.

Länsstyrelsen anser att bolaget behöver komplettera de brister som framgår av sakkunnigutlåtandet för att myndigheten ska kunna bedöma de ansökta åtgärdernas tillåtlighet, vilka villkor ett eventuellt tillstånd behöver förenas med samt om de ansökta utförandena och bolagets åtaganden är tillräckliga.

Länsstyrelsen uppfattar vidare att vissa uppgifter i sakkunnigutlåtandet är motsägelsefulla och oklara. Detta avser framför allt brister i redovisade underlag som den sakkunnige förefaller mena lämpligen kan avhjälpas i projekteringsarbetet.

En för länsstyrelsen central utgångspunkt för bedömningen är, förutom resultat (SF) från stabilitetsberäkningar, huruvida redovisade åtgärder i relevanta avseenden kan anses leva upp till vad som föreskrivs i RIDAS/Gruv-RIDAS.

Länsstyrelsen har i yttrandet den 16 januari 2024 redogjort för vilka frågeställningar som den sakkunnige särskilt bör granska och bedöma.⁶⁰ Frågeställningarna återges här inte i sin helhet, men avser följande sex områden: konstruktiva zonen enligt gällande tillstånd, konstruktiva zonen med tillkommande apatitutvinningsavfall och kommande utåthöjning, stabilitetsberäkningar enligt gällande tillstånd respektive med tillkommande apatitutvinningsavfall, stabilitetsberäkningar med tillkommande apatitutvinningsavfall och utåthöjning, känslighetsanalys betydelse för redovisade beräkningar, samt tillämpning av Gruv-RIDAS och RIDAS tvingande regler och rekommendationer.

Länsstyrelsen uppfattar inte att bolaget i tidigare ingivna kompletteringar har redovisat några uppgifter av betydelse för här aktuella yrkanden. (Bolaget har däremot i kompletteringar ingivna den 6 maj 2024 redovisat vissa beräkningar av läckageflöde till ytvatten från sandmagasinet⁶¹ samt kommenterat frågan om

⁶⁰ Aktbilaga 365, under rubriken Granskningsbehov, s. 2 ff.

⁶¹ Aktbilaga 405 (Bilaga B16 - Quality calculations of diffuse leakage to surface water and groundwater from the tailings facilities)

varningssystem enligt vad Myndigheten för samhällsskydd och beredskap efterfrågat⁶².)

Av mark- och miljödomstolens beslut den 27 juni 2024⁶³ att förordna en sakkunnig framgår att de synpunkter som länsstyrelsen ansett särskilt ska belysas (aktbilaga 365) ska beaktas i granskningen och bedömningen.

Enligt länsstyrelsen har den sakkunnige granskat och bedömt ett flertal aspekter av betydelse.

Beträffande länsstyrelsens första och andra frågeställning, det vill säga huruvida den med stöd av gällande tillstånd⁶⁴ hittills genomförda och kommande deponeringen av anrikningssand genom inåthöjning av magasinets dammar alltså kan anses kunna säkerställa att den så kallade konstruktiva zonen i sandmagasinet alltid är dränerande och dilatant utgåendes från aktuella målvärden, framgår som myndigheten uppfattar det av sakkunnigutlåtandet bland annat följande.

För 2023 finns en PM ”Utfall kontrollprogram 2023”, TCS 2024-03-01, som redovisar utförda packningskontroller under 2023. Kontroll har skett av de områden av beachen som vid kontroll 2022 inte uppfyllde ställda krav. Dessa områden hade under sommaren 2023 packats med överfarter av lastade dumprar. Även områden där det under året deponerats ny anrikningssand och där dammkrönet höjts har kontrollerats. Som slutsats anges att sandmagasinets beacher generellt blivit fastare (lägre portal) jämfört med tidigare år. Ett område i närheten av punkten F uppfyller dock inte ställda krav, det vill säga har ett portal över 0,78, och TCS rekommenderar fortsatt kompaktering av detta område innan ytterligare deponering tillåts där. Man rekommenderar också att packning om möjligt ska ske på avstånd längre än 50 m från dammkrön.⁶⁵

Vidare framgår att bolaget har låtit Sweco utvärdera de mätningar som utförts på dammarna under 2023. Utvärderingen är dokumenterad i en rapport ”Mätdatautvärdering”. I slutsatsen i rapporten anges att ”Den mätdatautvärderingen som har kunnat utföras visar att erhållna mätdata över lag följer förväntade mönster”. Man anmärker dock på att det saknas data för vissa mätpunkter under vissa perioder och rekommenderar att ”Rutinerna

⁶² Aktbilaga 389 (Bilaga 1 till huvudskrift).

⁶³ Aktbilaga 488.

⁶⁴ Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom den 24 maj 2021 i mål nr M 1308-18.

⁶⁵ Aktbilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 4.1.1.

kring hanteringen av mätdata och dokumentation av förändringar i instrumenten bör ses över för att underlätta framtida arbeten med mätdataanalyser”.⁶⁶

Enligt länsstyrelsen framgår det av sakkunnigutlåtandet inte om det får anses säkerställt eller kunna säkerställas att den så kallade konstruktiva zonen i sandmagasinet alltid är dränerande och dilatant utgåendes från aktuella målvärden för den fortsatta höjningen och påbyggnaden av sandmagasinet och dess dammar.

Den sakkunnige har visserligen angett att under förutsättning att den rekommendation som omnämns i kontrollprogrammet fullföljs bedöms beachens konstruktiva zon uppfylla ställda krav⁶⁷, men det framgår enligt länsstyrelsen inte vad den sakkunnige grundar sin bedömning på i denna fråga eller vilka avvikelser i rekommendationerna som kan tolereras (känslighetsanalys) och en förklaring till bedömningen. Länsstyrelsen anser att detta är särskilt viktigt att få klarhet i för det fall att fortsatt höjning inåt kommer att ske.

Det kan uppfattas som om bolaget genom det nu sökta tillståndet avser att genast övergå från nuvarande inåthöjning till förmån för höjning utåt och att frågan därigenom inte skulle vara av betydelse. Med anledning av vad bolaget har yrkat och beskrivit i ansökningshandlingarna uppfattar länsstyrelsen emellertid att bolaget genom det ansökta tillståndet inte avser att genast övergå till höjning utåt. Det kan således vara fråga om en sådan övergång vid en obestämd senare tidpunkt, med undantag för apatitutvinningen. Att deponera sand från den planerade apatitutvinningen uppfattar länsstyrelsen att bolaget avser påbörja först efter det att utåthöjning har börjat tillämpas.

Som länsstyrelsen har anfört i yttrandet den 16 januari 2024 är frågan om säkerställande av att den så kallade konstruktiva zonen i sandmagasinet alltid är dränerande och dilatant viktig att få klargjord i alla relevanta avseenden. Detta gäller inte bara utifrån att fortsatt inåthöjning kan komma att äga rum under en ytterligare obestämd tid innan sökt utåthöjning avses påbörjas och kunna tillämpas fullt ut. I enlighet med vad som framgår av bilagan till länsstyrelsens yttrande är ”en förutsättning för den planerade påbyggnad av dammarna med inåtmetoden förutsätter att den

⁶⁶ Aktilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 4.1.2.

⁶⁷ Aktilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 6.

strukturella delen av beachen har dränerande egenskaper och dilatanta egenskaper (materialets volym ökar vid skjuvning)".⁶⁸

Länsstyrelsen menar att ovan nämnda frågeställning även bör ses i ljuset av vad den sakkunnige helt riktigt har konstaterat i fråga om att bolaget planerar för att stödfyllning kommer att grundläggas på befintliga inåthöjningar, vilket innebär på äldre stödfyllning och på naturlig mark på nedströmssidan.⁶⁹

Såvitt länsstyrelsen kan bedöma innebär det helt riktigt, vilket den sakkunnige har kommenterat, risk för ett kontraktant beteende vid skjuvning. Detta då de djupare delarna av den anrikningssand som ligger mot dammarna har avsats under vatten och därigenom sannolikt är löst lagrad, vilket i sin tur gör att sanden som ligger mot dammarna har potential att liquefiera.⁷⁰

Vad gäller länsstyrelsens tredje och fjärde frågeställning (angående bedömning av resultat från stabilitetsberäkningar både för resterande fortsatt inåthöjning och efterföljande utåthöjning) framgår av sakkunnigutlåtandet att någon fullständig granskning av stabilitetsberäkningar för nuvarande konstruktion inte har genomförts inom sakkunniguppdraget. En rapport som redovisar analys av dynamisk flytjordsbildning i sandmagasinet med finita elementberäkningar har dock översiktligt studerats.⁷¹ För bedömning av de känslighetsanalyser som utförts hänvisas, utan några närmare kommentarer, till avsnitt 4.5.6. i utlåtandet.⁷²

Behov av villkor

Om mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd till den ansökta verksamheten anser länsstyrelsen att det är nödvändigt med slutliga villkor i fråga om dammsäkerhet. För närvarande anser länsstyrelsen att det är lämpligt att tre av de nu gällande villkoren för höjning av dammar⁷³, med viss justering av ett av dem, föreskrivs även i ett eventuellt nytt tillstånd.⁷⁴ Länsstyrelsen kan, beroende på vad som framkommer under målets fortsatta handläggning, komma att justera eller frånfalla förslagen.

⁶⁸ Aktbilaga 366 (Bilaga - Sakkunnighetsutlåtandet [aktbilaga 99] i mål M 1303-18), s. 6.

⁶⁹ Aktbilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 4.2.

⁷⁰ Aktbilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 4.5.5.

⁷¹ Aktbilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 6.

⁷² Aktbilaga 693 (Sakkunnigutlåtande dammar), avsnitt 6.

⁷³ Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom den 24 maj 2021 i mål nr M 1308-18, villkor 3, 4 och 5.

⁷⁴ LstC, LstD och LstE under rubriken Villkorsförslag.

Statusrapport med mera

Behov av kompletteringar

Markföreningar

Länsstyrelsen har fortfarande inte fått svar på begäran om redogörelse för hur bolaget avser att hantera hittills identifierade föreningar i mark- och vatten som verksamheten har gett upphov till, med uppgift om vilka kostnader som avhjälpandeåtgärder medför.

Bolaget har i komplettering den 6 maj 2024 angett följande⁷⁵.

LKAB bedriver ett strategiskt arbete gällande föreningar i mark och vatten, där rapportering sker löpande till länsstyrelsen enligt ett överenskommet arbetssätt. LKAB arbetar således löpande med att systematisk gå igenom området i syfte att identifiera markföreningar. Om föreningar upptäcks vid den inledande undersökningen utökas provtagningen och görs en åtgärdsutredning. Kostnader för avhjälpandeåtgärder finns inräknat i den ekonomiska säkerheten.

Länsstyrelsen saknar en mer utförlig redovisning av framtida efterbehandlingsåtgärder för att kunna göra en adekvat bedömning. Detta i sin tur kan medföra oklarheter rörande den ekonomiska säkerheten.

Grundvattenprovtagning

Bolaget har hittills hänvisat till Bilaga E – Statusrapport enligt IED⁷⁶ (kap. 7.3.1 och kap. 7.5.2 och underbilaga E.5 – PM Markmiljö, områden för vätgasanläggning, ställverk och DR-anläggning⁷⁷ med mera) beträffande redovisning av utförda mark och grundvattenprovtagningar i områden för tillkommande verksamhet. I Bilaga E kap. 7.6.1 och bilaga E.5 kap. 8.1 anges däremot att i områdena för vätgasanläggning (område L4), ställverk (område L4-söder) och DR-området, är inga analyser på grundvattnet utförda. Parametrarna som bör inkluderas i grundvattenprovtagningen är alifatiska och aromatiska kolväten, BTEX, PAH, metaller, kväve, sulfat, klorid, pH och alkalinitet mm. Redovisningen i Bilaga E kap

⁷⁵ Aktilaga 389 (Bilaga 1 till huvudskrift), avsnitt 20.1.

⁷⁶ Aktilaga 157.

⁷⁷ Aktilaga 162.

7.5.2 omfattar endast resultat från grundvattenundersökningar utförda några hundra meter nedströms området för planerad vätgasanläggning. Dessutom framgår att grundvattenrör för miljöprovtagning monterades i tre provpunkter (ett inom område L4-södra och två inom L4) men inga prover tagits i dessa rör. Länsstyrelsen anser att parametrarna alifatiska och aromatiska kolväten, BTEX, PAH, metaller, kväve, sulfat, klorid, pH och alkalinitet bör ingå i provtagningen i områdena L4, L4-söder och DR-området som del av statusrapporten.

Sedimentundersökningar i Naalöjärvi

Föroreningshalter i sedimentet i Naalöjärvi har i Bilaga B17 - Naalöjärvi, åtgärdsutredning⁷⁸ utvärderats utifrån Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark. Länsstyrelsen vill upplysa om att de generella riktvärdena för mark inte är lämpliga att använda vid utvärdering av sedimentdata. Tillståndsbaserade bedömningsgrunder som är tillämpliga i detta fall är indelade i fem klasser där klass 5 motsvarar "mycket hög halt". Värdena speglar tillståndet i miljön och kan användas för att avgöra hur hög en uppmätt halt är i ett nationellt perspektiv.

Därför bör följande bedömningsgrunder för sediment tillämpas:

- Klassning av halter av organiska föroreningar i sediment (SGU rapport 2017:12).
- Metaller och miljögifter - Effektbaserade bedömningsgrunder och indikativa värden för sediment (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2018:31).
- Bakgrundshalter i sediment. Begrepp, undersökningsmetoder och tillståndsbaserade bedömningsgrunder (Statens geotekniska instituts vägledning 10).

Av bilaga B17 framgår att endast metallhalter har analyserats. Länsstyrelsen bedömer att även organiska föroreningar behöver ingå i sedimentundersökningen.

⁷⁸ Aktbilaga 406.

PFAS

Bolaget hänvisar i komplettering den 6 maj 2024⁷⁹ till den resultatrapport som gavs in till länsstyrelsen den 28 juni 2022⁸⁰.

Sedan rapporten upprättades har SGU och Livsmedelsverket beslutat om nya gränsvärden för grund- respektive dricksvatten enligt följande.

- PFAS 24: 4,4, ng PFOA-ekvivalenter/l (SGU FS 2023:1)
- PFAS 4: 4 ng/l samt PFAS 21: 100 ng/l (LIVS 2022:12)

Länsstyrelsen anser att rapporten behöver revideras så att analysresultaten för grundvatten jämförs mot åtminstone det förstnämnda av ovanstående riktvärden, men helst även övriga. I de fall tidigare analyser inte omfattat samtliga parametrar som ingår i ovanstående bedömningsgrunder bör följaktligen nya prover uttas för analys.

Hydrogeokemiska modeller

Länsstyrelsen anser att bolaget bör redogöra för hur de kvalitativa modellerna har validerats genom kalibrering mot mätdata. Bolaget bör vidare ge in den reaktiva transportmodellen (PHREEQC-filer eller motsvarande) för att länsstyrelsen med flera ska ges möjlighet att närmare granska och bedöma dessa.

Övriga frågor

Gällande tillstånd till bortledning av vatten

Bolaget har enligt Övre Norrbygdens vattendomstols dom den 12 april 1964 (mål nr A 10/1963) tillstånd att från Lina älv och Naalöjarvi bortleda sammanlagt 28 200 liter per minut räknat som medeltal per år, dock högst 31 500 liter per minut och med den begränsningen att bortledningen inte vid något tillfälle får bedrivas så att vattenframrinningen över den lägsta delen av dammtröskeln i Lina älv helt upphör.

Länsstyrelsen har två frågor med anledning av detta. Den första gäller vad som anges i miljökonsekvensbeskrivningen angående dagens tillståndsgivna maxintag på drygt 45 000 m³ per dygn från

⁷⁹ Aktilaga 389 (Bilaga 1 till huvudskrift), avsnitt 20.1.

⁸⁰ Aktilaga 390.

Lina älv.⁸¹ Är det tillståndet ovan som avses i miljökonsekvensbeskrivningen eller något annat tillstånd?

Den andra frågan gäller huruvida bolaget har för avsikt att även med ett eventuellt nytt tillstånd fortsätta att nyttja det äldre tillståndet eller om detta ska upphävas. Enligt länsstyrelsen är det en fråga av stor betydelse för bedömningen av påverkan på och behovet av skyddsåtgärder för utsläpp till Lina älv.⁸²

Verksamhetsområde

Bolagets har i aktbilaga 686 redovisat ett förslag till verksamhetsområde. Enligt den aktuella kartan ingår en stor del av Naalöjärvi inklusive delar av dess utlopp i verksamhetsområdet. Det torde innebära en möjlighet för bolaget att hägna in delar av utloppsbacken och sjön. Kartan är dock väldigt grov, och det behöver enligt länsstyrelsen förtydligas hur stängslets sträckning avses bli och vilket område som därmed blir allmänt tillgängligt.

Länsstyrelsen anser att gränsen för verksamhetsområdet bör följa sandmagasinets dammvall mot Naalöjärvi som i nuläget, eller den planerade invallningen (om den utförs). Ett eventuellt stängsel ska inte omfatta sjön Naalöjärvi (avser ny utbredning efter utrivning av skibord), dess inloppsbackar och utloppsback. Länsstyrelsen anser att ett mål med bolagets planerade återställningsåtgärder i anslutning till Naalöjärvi bör vara att området ska vara allmänt tillgängligt.

Konsoliderade ansökningshandlingar

Målet är enligt länsstyrelsen både omfattande och komplicerat, och innefattar ett stort antal kompletterande handlingar som har getts in vid ett flertal olika tillfällen. Länsstyrelsen anser att detta försvårar möjligheten att överblicka ansökningshandlingarnas innehåll, och därmed även att med en rimlig arbetsinsats yttra sig över innehållet. Länsstyrelsen anser därför att det är önskvärt att bolaget ger in en konsoliderad version av ansökan med tillhörande bilagor.

⁸¹ Aktbilaga 396 (Miljökonsekvensbeskrivning), s. 236, 285 och 339.

⁸² Jfr under rubriken Lina älv.

Villkor

Inledning

Som framgår ovan anser länsstyrelsen sig för närvarande inte kunna ta ställning till den ansökta verksamhetens tillåtlighet. Myndigheten anser sig inte heller i alla delar kunna ta ställning till vilka villkor som skulle behöva föreskrivas för det fall att mark- och miljödomstolen bedömer verksamheten som tillätlig och meddelar ett tillstånd. I enlighet med vad länsstyrelsen har åtagit sig vid sammanträdet för muntlig förberedelse den 3–5 juni 2024⁸³ anger myndigheten nedan de villkor för vilka detta redan nu bedöms vara möjligt.

Vid föreslagna ändringar av bolagets villkor använder länsstyrelsen bolagets numrering, exempelvis Lst1. Vid framställande av egna förslag till slutliga villkor används exempelvis LstA, och vid förslag till delegation beteckningen LstDA.

Villkorsförslag

Sprängningsinducerade vibrationer

Lst17

Vibrationer till följd av sprängning i gruvan får inte medföra högre svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i sockeln på enskilda bostäder än nedan angivna värden.

		Värde som inte får överskridas vid mer än 5 % av de dygn då sprängning genomförs	Värde som inte får överskridas
Dag- och kvällstid	Kl. 07.00-22.00	6 mm/s	8 mm/s
Nattetid	Kl. 22.00-07.00	3 mm/s	6 mm/s

Mätningarna ska utföras triaxiellt och redovisas som komponentmax, PCPV. Mätningarna ska utföras med

⁸³ Jfr aktbilaga 467, s. 3 (Sammanställning av villkorsförslag av bolaget och motparter).

mätplatsplacering och instrumentspecifikation enligt relevant svensk standard, för närvarande SS 460 48 66.

Vibrationer till följd av seismisk aktivitet

Lst18

Bolaget ska verka för att bostäder som till följd av seismisk aktivitet utsätts för vibrationer som överskrider 6 mm/s dag- och kvällstid (kl. 07.00-22.00) eller 3 mm/s nattetid (kl. 22.00-07.00) vid fem eller fler tillfällen per rullande tolv månadersperiod och mät punkt snarast avvecklas.

Detsamma gäller bostäder som till följd av seismisk aktivitet utsätts för vibrationer som överskrider 10 mm/s vid två eller fler tillfällen per rullande tolv månadersperiod och mät punkt.

Värdena avser högsta svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i sockeln på enskilda bostäder. Mätning ska ske enligt relevant standard, för närvarande DIN 4150-3. Två eller fler överskridanden under en sammanhängande 24-timmarsperiod ska anses utgöra ett och samma tillfälle.

Rennäringen

LstA

För det fall renar tar sig innanför verksamhetsområdet ska bolaget omedelbart underrätta berörd sameby, och ombesörja flytt av ren ut från verksamhetsområdet. Underrättelse ska ske per telefon och, vid uteblivet svar, via e-post. Bolaget ska i första hand bereda berörd sameby möjligheten att ombesörja flytt av ren på bolagets bekostnad. Om ren förolyckas inom verksamhetsområdet ska bolaget ersätta berörd sameby för detta.

Risk och säkerhet

LstB

Från och med den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer ska dygnet runt, alla dagar i veckan, finnas en beredskap med en räddningsstyrka för vilken bolaget svarar. Räddningsstyrkan ska vara bemannad, utrustad, utbildad och övad i syfte att ha en förmåga att kunna hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön till följd av olycksrisk som kan ge upphov till allvarlig kemikalieolycka.

LstDA

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att föreskriva villkor avseende bemanning, utbildning m.m. beträffande den i villkor LstB angivna räddningsstyrkan.

Dammsäkerhet

LstC

Inför den första höjningen av sandmagasinets dammar enligt denna dom, ska erforderlig packning genomföras av undergrunden till dammpåbyggnaden.

LstD

Inför varje höjning av sandmagasinets dammar ska den konstruktiva zonen av beachen ha dilatanta förhållanden. Den konstruktiva zonen ska senast inför den andra höjningen därvidlag i vart fall

- vara homogen,
- betydande lager av siltigt material får inte förekomma,
- ha en tillfredsställande packningsgrad, och
- omfatta en sträcka på minst 100 m från dammkrönet.

Vid deponering ska avståndet från dammkrön till den fria vattenspegeln vara minst 100 meter.

LstE

Bolaget ska följa en kontrollplan. Planen ska utvärderas löpande och uppdateras vid behov, dock minst vart tredje år. Inför uppdateringarna ska samråd ske med tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får besluta om tätare uppdateringar. Resultaten av kontrollen ska årligen redovisas till tillsynsmyndigheten.

De som medverkat i yttrandet

Yttrandet har beslutats av enhetschefen Anna-Carin Ohlsson med miljöjuristen Johan Lindberg som föredragande.

I beredandet av yttrandet har tjänstepersoner vid enheten för mark- och vattenskydd, enheten för miljöskydd, enheten för samhällsplanering och kulturmiljö, fiskeenheten, miljöanalysenheten, naturmiljöenheten samt naturresurs- och rennäringseenheten medverkat.